

**ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА,
КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

БАРАНЕНКО Д. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
(Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова)

УДК 343.22
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.5.20>

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ
ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК І ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ**

У статті проаналізовано питання практики застосування КК України в частині призначення покарання за особливо тяжкі злочини проти особи. Доводиться, що є проблемні питання невизначеності призначення покарання за скоєння особливо тяжких злочинів проти особи. Проблема становить значна різниця між покаранням у вигляді позбавлення волі на певний строк у 15 років і довічним позбавленням волі. Закріплена в КК України система покарань у цій частині не дозволяє суду в певних випадках призначати покарання, яке за своєю суворістю буде справедливим і буде досягати такої мети покарання, як виправлення особи. У роботі наводяться приклади вироків, якими особи визнавалися винними у скоєнні умисних убивств за обтяжуючих обставин. Надається порівняльний аналіз таких прикладів. Доводиться, що різниця між покараннями в них є суттєвою та значною мірою залежить від погляду суду на обставини обмежено конкретної справи. У певних випадках довічне позбавлення волі є зайвим покаранням за свою суворістю, а 15 років позбавлення волі може бути недостатнім. Проводиться аналіз питань справедливості призначення покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк та довічного позбавлення волі з позиції сприйняття правосуддя потерпілим, засудженої особи у випадках вчинення кримінального правопорушення у співучасті або особисто, порівняльний аналіз законів про кримінальну відповідальність закордонних країн. У роботі наводиться аргументація про необхідність змін у закріплену в КК України систему покарань у цій частині. Доводиться, що призначення такого виду покарання, як довічне позбавлення волі, вимагає встановлення більш конкретних законодавчих критеріїв для його призначення. Доводиться, що такий вид покарання, як позбавлення волі на певний строк, насамперед за особливо тяжкі злочини, вимагає більшої законодавчої диференціації для встановлення більш широких можливостей суду для призначення справедливих покарань за особливо тяжкі злочини проти особи.

Ключові слова: довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, принцип справедливості, призначення покарання, диференціація покарання.

Baranenko D. V. Problematic issues of sentencing in the form of imprisonment for the defined period and life imprisonment

The practice of enforcement of the Criminal Code of Ukraine concerning a sentencing for especially grave crimes against a person has been analyzed in the paper. It has been demonstrated that there exist problematic issues of uncertainties in sentencing for commission of especially grave crimes against a person. The problem consists in a significant difference between an imprisonment for determined period of 15 years and life imprisonment. The system of penalties provided for by the Criminal Code of Ukraine in this regard does not allow the court in certain cases to have a sentencing that is to be just in its severity and is to achieve such a goal of punishment as a correction for a person. The paper gives examples of sentences passed upon persons by which the persons were found guilty of committing intended killing with aggravating circumstances. Comparative analysis of such examples has been given. It has been demonstrated that a difference between sentences therein is substantial and, to a considerable extent, depends on the opinion of court as for circumstances of particular legal proceedings restrictedly. In some cases life imprisonment is an unnecessary severe punishment, and imprisonment of 15 years is insufficient. The analysis of issues of just sentencing in the form of imprisonment for a definite period and life imprisonment from the point of view of the victim, convicted person in cases of committing a criminal offense in privity or personally, comparative analysis of laws on criminal liability in foreign countries have been carried out. The paper brings forward arguments concerning the need for changes in the system of punishments provided for in the Criminal Code of Ukraine in this regard. It has been demonstrated that such a type of sentencing concerning life imprisonment requires the establishment of more specific legislative criteria for the sentencing.

Also, it has been demonstrated that such type of punishment as an imprisonment for determined period, first of all, for especially grave crimes requires a major legislative differentiation to give to the court more comprehensive means for just sentencing for especially grave crimes against a person.

Key words: *life imprisonment, imprisonment for determined period, principle of justice, sentencing, punishment differentiation.*

Вступ. «Ми живемо в дивні часи». Важко не погодитись з цим висловлюванням. Так звана реформа суддівської влади, непередумані за наслідками зміни в законодавстві зробили можливими справді дивні явища. Не є рідкістю випадки, коли обвинувачені у скоєнні тяжких і особливо тяжких злочинів проти особи вільно пересуваються без запобіжних заходів, потерпілі в кримінальних провадженнях уже не вірять ні в закон, ні в справедливість, а перспектива рішення по суті справи перенесена на невизначене майбутнє.

Можна навести і приклади, коли за сукупністю епізодів умисного вбивства у разі кваліфікуючих обставин завдяки так званому «Закону Савченко» засуджений, а інколи і обвинувачений виходив на волю через десять, вісім, а то і сім з половиною років.

Але відомі і численні випадки, коли особі призначається очевидно несправедливе покарання у вигляді довічного позбавлення волі за один епізод умисного вбивства за обтяжуючих обставин.

Постановка завдання. Одним із завдань, які демократичне суспільство покладає на свою правничу спільноту, є постійне обговорення насущних проблем юриспруденції, законотворчості, правосуддя, дотримання прав людини і громадянина тощо. Одним з таких «гострих» питань та метою статті є аналіз практики призначення справедливого покарання за вчинення кримінального правопорушення.

Автор є практикуючим адвокатом. Саме приклади з власної практики стали початком для роздумів над досліджуваним питанням.

Результати дослідження. Так, мій підзахисний обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 115 КК України, з декількома кваліфікуючими обставинами. Мій підзахисний визнав свою вину, сприяв встановленню обставин вчиненого, співпрацював зі слідством тощо. Звичайно, може, 15 років позбавлення волі за певних обставин можна вважати недостатнім покаранням за позбавлення життя іншої людини, але довічного ув'язнення волі мій підзахисний очевидно не заслуговував. На мою думку, як захисника, це було б дещо зайвим, несправедливим і вочевидь не відповідало б особі винного.

Потерпілий, батько вбитої особи, наполягав на призначенні покарання у вигляді довічного позбавлення волі. В поясненнях, якими обґрунтовував таку свою позицію, він сказав слова, які і спонукали мене до роздумів над досліджуваним у цій роботі питанням. Потерпілий закінчив свою промову так: «Я не можу уявити собі ситуацію, коли через 15 років зустріну вбивцю свого сина на базарі; він буде живим і вільним, а мій син мертвим». Касаційна інстанція остаточне покарання визначила у вигляді позбавлення волі на 15 років.

Так, санкція ч. 1 ст. 115 КК України (умисне вбивство) передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від семи до п'ятнадцяти років, а ч. 2 цієї статті – від 10 до 15 років і довічне позбавлення волі [1]. Суд, керуючись не лише законом, а і своїм внутрішнім переконанням, може призначити різне покарання саме в цих межах навіть за наявності досить схожих пом'якшуючих або обтяжуючих обставин. Відповідний різнобій у призначенні покарання особам, які скоїли злочини з однаковою кваліфікацією, схожими обставинами скоєного та за наявності аналогічних обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання, стосується не виду, а саме строку або розміру покарання, якщо санкція статті є відносно визначеною.

Очевидним є прояв недоліків закону про кримінальну відповідальність у цій частині на таких прикладах.

Так, у справі № 299/271/19 обвинуваченому з урахуванням пом'якшуючих обставин (щире каяття) і обтяжуючих обставин (перебування у стані алкогольного сп'яніння) призначено покарання у вигляді позбавлення волі строком на сім років [2]. А обвинувачений у справі № 1-169/2003 з урахуванням аналогічних пом'якшуючих і обтяжуючих обставин отримав покарання у вигляді позбавлення волі строком на дванадцять років [2]. У таких випадках впевнено твердити про справедливість покарання важко. Адже розуміння засудженим, що за тих самих обставин інший засуджений отримав значно менше за своїм розміром покарання, навряд чи буде сприяти оцінці покарання як справедливого і, як наслідок, виправленню винного.

Очевидні складнощі і протиріччя щодо справедливості призначеного покарання виникають, коли фігурантів у справі декілька.

Так, справа № 1-14/12 слухалась щодо 9 обвинувачених, 5 із яких обвинувачувались у скоєнні умисного вбивства, яке кваліфіковане за ч. 2 ст. 115 КК України. Одному з обвинувачених у цій справі за вбивство чотирьох осіб призначили покарання у вигляді довічного ув'язнення волі. Іншому обвинуваченому за вбивство однієї особи – 13 років позбавлення волі. Ще одному обвинуваченому за вбивство однієї особи – 13 років позбавлення волі, ще іншому обвинуваченому за вбивство однієї особи – 15 років позбавлення волі. У цій самій справі одному з обвинувачених за вбивство трьох осіб призначено 15 років позбавлення волі. При цьому обставин, що пом'якшують покарання підсудних, судом не було встановлено, а узагальнені обставини, що обтяжують покарання підсудних теж були однакові – тяжкі наслідки, завдані злочином, і скоєння злочину повторно [2].

Ситуація виглядає досить таки несправедливою. Тобто за умисне вбивство однієї особи призначено покарання у вигляді позбавлення волі на 15 років і умисне вбивство трьох осіб – теж позбавлення волі на 15 років. За умисне вбивство чотирьох осіб уже призначається покарання – довічне позбавлення волі.

Виникає низка питань щодо того, чи справді призначені покарання були справедливими. Різниця між призначеними покараннями не відповідає основному змісту суспільної безпеки вчиненого – життя людини є однаковим у кожного за своєю цінністю.

Не йдеться про справедливість призначення покарання в кожному конкретно наведеному прикладі. Йдеться про недоліки закріпленої у вітчизняному законі про кримінальну відповідальність системи призначення покарань, які не дозволяють призначати справедливе покарання. Така різниця у вироках за скоєння злочину у приблизно однакових за своєю суспільною небезпекою обставинах змушує проаналізувати причини існування подібного явища.

Так, покарання є важливою кримінально-правовою інституцією. Логічним завершенням кримінального провадження є призначення і виконання покарання, звільнення від покарання або встановлення відсутності підстав для його призначення.

Метою покарання відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України є кара засуджених, їх виправлення, запобігання скоєнню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Відповідно до ч. 3 ст. 50 КК України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність [1].

Ця норма відповідає вимогам ст. 3 Європейської конвенції про захист основних прав і свобод людини від 4 листопада 1950 р. Проте наявність такої законодавчо проголошеної мети фактично не виключає негативного фізичного, а тим паче психологічного тиску на засуджених, що призводить до їхніх страждань. Це є істотною проблемою, усунення якої передбачається способом реформування суспільства та державних інститутів [3, с. 307].

Чезаре Беккарія в трактаті «Про злочини і покарання» ще в 1764 році зазначив, що мета покарання міститься тільки, щоб перешкодити винуватому знову завдати шкоду суспільству й утримати інших від здійснення того ж [4, с. 98–99]. Тобто покарання в кримінальному праві покликане впливати на поведінку людей не лише під час виконання вироку і розплати винним своїми особистими благами та правами за вчинене, а і далеко за межами вироку, і не лише на винну особу, а і на інших невизначеного кола осіб. Очікуваним результатом такого впливу повинні бути і виправлення особи, винної у скоєнні злочину, і загальна превенція. Кара є не лише метою покарання, а й засобом для досягнення виправлення засуджених та запобігання скоєнню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

Радянське законодавство розглядало виправлення як мету покарання не відразу. Керівні засади кримінального права 1919 року взагалі не містили норм щодо виправлення засуджених [5, с. 247].

Проте вже у ст. 8 Кримінального кодексу УРСР 1922 року, ст. 4 Основних засад кримінального законодавства СРСР та союзних республік 1924 року, КК УРСР 1927 року, ст. 20 Основ кримінального законодавства СРСР та союзних республік 1958 року, ст. 20 КК УРСР 1960 року виправлення як мета покарання в тій чи іншій формі зазначається [5, с. 247].

Мета кримінального покарання як виправлення винної особи міститься не лише в законах про кримінальну відповідальність, які чинні в «розвинутих демократичних суспільствах». Така мета покарання закріплена і в кримінальних кодексах держав з явними ознаками авторитарних режимів.

Так, наприклад, виправлення, як обов'язкову мету покарання, передбачає КК України, КК Республіки Болгарія, КК Франції, КК Латвійської Республіки тощо. Така мета закріплена і в кримінальних кодексах Російської Федерації, Азербайджанської Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Узбекистан.

Крім того, в КК РФ зазначена навіть така мета, як відновлення соціальної справедливості. Водночас у КК штату Нью-Йорк термін «виправлення» був замінений на «соціальне відновлення особистості засуджених». КК Естонії розглядає покарання як засіб впливу на людину і на інших осіб з метою запобігання вчиненню ними таких діянь у майбутньому.

Головним у процесі виправлення засуджених є виключення кожним з них зі своїх вчинків суспільно небезпечної поведінки та свідомо відмова від скоєння нових злочинів [6, с. 218].

У Постанові Пленумі Верховного Суду України № 2 від 26.04.2002 «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким» зазначено, що виправлення засуджених осіб має надзвичайно вагоме значення для умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання і заміни невідбутої частини покарання більш м'яким [7].

Виправлення особи відбувається після переосмислення та оцінки власних дій. Для того щоби людина змогла зрозуміти, які її дії мали пагубний вплив на суспільство, покарання засудженого повинне бути справедливим. Критерієм ефективності виправлення засудженого можна вважати його суб'єктивне ставлення до призначеного покарання, оцінку ним справедливості та доцільності понесеного покарання [8, с. 140].

Проблема справедливості щодо людини, яка вчинила злочин і засуджена до позбавлення волі, є звичайним явищем. Однак ні в часи дії КК України 1960 року, ні під час розробки і прийняття КК України 2001 р. законодавцем питання про справедливість покарання не ставилося [9].

Проте для того щоби покарання було справедливим стосовно кожної винної особи, держава зобов'язала суд під час ухвалення вироку дотримуватися принципів індивідуалізації та диференціації покарання.

Принцип диференціації розглядається як система заходів, які полягають у визначенні покарання та його видів, строків, обмеження в застосуванні тих чи інших видів покарання до певних категорій осіб, які скоїли злочини, допущення можливості пом'якшення покарання, призначеного судом, залежно від характеру й типового ступеня суспільної небезпеки злочину, у тому числі й кваліфікуючих обставин, а також типових властивостей особистості винного (засудженого), у тому числі й характеру його поведінки після скоєння злочину й у процесі відбування покарання [10].

Диференціація покарання – це процес роздрібнення його призначення на певні етапні складові частини, детального вивчення кожної з них. Зміст такої диференціації – це поглиблення в справу з метою ухвалення найбільш законного і справедливого рішення.

Індивідуалізацію покарання можна визначити як принцип призначення покарання, згідно з яким у кожному конкретному випадку суди зобов'язані враховувати ступінь тяжкості скоєного злочину, дані про особу винного та обставини справи, що пом'якшують і обтяжують покарання. Індивідуалізація покарання означає персоніфіковану відповідальність. «Злочин не привід, а підстава відповідальності й одночасно мірило покарання. Разом із тим вони індивідуальні, тому відрізняються один від одного не тільки злочини, а й особи, які його скоїли» [11].

Пленум Верховного Суду України в своїй Постанові № 8 від 12.06.2009 року «Про внесення змін та доповнень до Постанови Пленуму Верховного Суду України № 11 від 06.11.2009 року «Про практику призначення судами кримінального покарання» зазначив, що, призначаючи покарання, у кожному конкретному випадку суди мають дотримуватися вимог кримінального закону і зобов'язані враховувати ступінь тяжкості скоєного злочину, дані про особу винного та обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання [12].

Таке покарання має бути необхідним і достатнім для виправлення засудженого та попередження нових злочинів. Призначення покарання повинне бути з визначенням ступеня тяжкості скоєного злочину і суди повинні виходити з наданої в ст. 12 КК України класифікації злочинів, особливостей конкретного злочину й обставин його вчинення (форма вини, мотив і мета, спосіб, стадія вчинення, кількість епізодів злочинної діяльності, роль кожного зі співучасників, якщо злочин вчинено групою осіб, характер і ступінь тяжкості наслідків, що настали, тощо). Досліджуючи дані про особу підсудного, суд повинен з'ясувати її вік, стан здоров'я, поведінку до вчинення злочину як у побуті, так і за місцем роботи чи навчання, її минуле (зокрема, наявність незнятих чи непогашених судимостей, адміністративних стягнень), склад сім'ї (наявність на утриманні дітей та осіб похилого віку), її матеріальний стан тощо [12].

У законодавстві України немає законодавчо визначеної кримінально-правової системи підстав індивідуалізації та диференціації покарання. Фактично така система формується шляхом узагальнень судової практики та офіційного тлумачення норм закону про кримінальну відповідальність.

Припустимо, що диференціація кримінальної відповідальності як відповідного кримінально-правового наслідку злочину має виходити з того типового ступеня суспільної небезпеки злочину, який визначається класифікацією злочинів.

На типовий ступінь суспільної небезпеки злочину, а отже, і на диференціацію кримінальної відповідальності можуть впливати й обставини, що пом'якшують чи обтяжують кримінальну відповідальність, проте вона не може бути оцінена вище чи нижче від тих меж, що передбачені для відповідної категорії злочину, який скоїла особа [13]. Цим визначається, що винесення рішення щодо особи, яка скоїла злочин, повинне бути зважене з усіма обставинами, тобто, щоб була дана характеристика скоєному злочину.

Пом'якшуючі та обтяжуючі обставини мають статус самостійного критерія індивідуалізації покарання і є різновидом обставин, що зображують ступінь тяжкості злочину і особу винного, але не вичерпують їх змісту.

Таким чином, диференціація та індивідуалізація покарання в кримінальному праві ґрунтується на ретельному з'ясуванні всіх суттєвих обставин у конкретній справі і врахування всіх особливостей особи, яка скоїла злочин.

Але диференціація та індивідуалізація покарання, врахування обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання, не дозволяють необхідною мірою досягти дотримання принципу справедливості у всіх випадках призначення судами покарання. Цьому заважають наявні у вітчизняному чинному законі про кримінальну відповідальність недоліки.

На нашу думку, нерідкою у вітчизняній судовій практиці є така ситуація.

Так, якщо справа містить одного обвинуваченого, то тоді, як правило, встановлюються покарання, близьке до максимальної межі санкції, а коли до кримінальної відповідальності притягуються декілька осіб, то у особи є шанс отримати строк покарання менший за рахунок порівняння такого покарання з покаранням щодо іншого обвинуваченого.

Тобто «справедливість призначення покарання» залежить від порівняння ролі співучасників у одній справі. При цьому такі особи можуть і не бути співучасниками у кримінально-правовому сенсі, а обвинувачуватись в одному кримінальному провадженні за різними не пов'язаними між собою епізодами. Якщо особа вчинила порівняно «менше за інших», то суспільна небезпечність її дій порівнюється насамперед не з оцінкою таких дій з точки зору судової практики загалом, а в розрізі диференціації призначення покарання в одному провадженні. Тут хибною метою може стати бажання суду ухвалити вирок, який виглядає справедливо, хай і не в контексті іншої практики за такою категорією справ.

Наприклад, між умисним убивством двох осіб і скоєнням умисного вбивства чотирьох осіб є суттєва різниця у суспільній небезпечності вчиненого і самої винної особи. Але якщо така ситуація розглядається в одній справі, то в обвинуваченого у двох умисних убивствах отримати покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк, а не довічне позбавлення волі, шанси значно вищі. І навпаки, в іншій особі значно вищі шанси отримати довічне позбавлення волі замість позбавлення волі на певний строк. Таке можливо виключно в порівнянні ролі осіб між собою в одній справі.

При цьому суд теж можна зрозуміти. Це зумовлене тим, що суд не має альтернативи в призначенні покарання. Досить суттєвою є різниця між таким покаранням, як п'ятнадцять років позбавлення волі, і довічним позбавленням волі.

Таким чином, можна зробити висновок, що система санкцій за скоєння особливо тяжких злочинів проти особи потребує раціональних змін, що змогли би надати можливість встановлення справедливого покарання щодо кожної винної особи незалежно від обставин, які безпосередньо не впливають на оцінку суспільної небезпечності вчиненого і небезпечності самої особи.

Водночас Республіка Білорусь задля того, щоб не виникало подібних ситуацій у своїй законодавчій системі передбачила більше варіантів санкцій.

Так, за умисне вбивство передбачається можливість позбавлення волі на строк від шести до двадцяти п'яти років або довічне ув'язнення, або смертна кара [14]. Отже, суд має значно більше можливостей винести справедливе покарання з урахуванням диференціації та індивідуалізації.

Необхідно вказати, що автор є категоричним противником законодавчого закріплення такого виду покарання, як смертна кара. Але збільшити можливість диференціації

покарання за особливо тяжкі злочини шляхом призначення покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше ніж 15 років необхідно.

Акцентування на потребі встановлення широких розмірів покарань аргументується тим, що без цього неможливе призначення справедливого покарання в певних випадках. Встановити справедливе покарання – обов'язкове завдання суду [15]. Нині це завдання необхідною мірою не виконується.

Питання про посилення кримінальної відповідальності за певні види злочинних діянь та збільшення максимального строку такого покарання, як позбавлення волі, періодично обговорюється і навіть стає законодавчою ініціативою [16; 17].

Висновки. Автор роботи не має на меті пропозицію конкретних норм щодо посилення кримінальної відповідальності. Йдеться про те, що за наявної в КК України системи призначення покарань за тяжкі й особливо тяжкі злочини принцип справедливості призначення покарання може не дотримуватись завдяки недосконалості норм закону. Наявна система строків покарання у вигляді позбавлення волі, насамперед за особливо тяжкі злочини, вимагає реформування і більшої диференціації не лише задля того, щоб обмежити суддівський розсуд під час призначення покарання. Така реформа повинна мати на меті встановлення більш широких можливостей суду для призначення справедливих покарань, уникнення залежності від необхідності порівняння призначення покарання у вигляді позбавлення волі в межах одного кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 р. (станом на 16 жовтня 2020 р.) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.10.2020).
2. Єдиний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 20.10.2020).
3. Колос М.І. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2007. 608 с.
4. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях. Москва : ИНФРА-М, 2004. 184 с.
5. Сторчак Н.А. Научно-теоретичні погляди на виправлення як мету покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк. 2017. URL: <https://zenodo.org/record/1168786#.X0DwTGsILIU>.
6. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 320 с.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким» від 26.04.2002 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02#Text>.
8. Яковець І. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи / І. Яковець, К. Автухов, О. Таволжанський. 2016. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12286/1/Ykovec_Avtuhov_Tavolganskiy_126-162.pdf.
9. Костицький М.В. Справедливість як засіб і ціль у виправленні та ресоціалізації засуджених: філософське осмислення / М.В. Костицький, Н.В. Кушакова-Костицька. 2018. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I&S21STR=Ж100644/2018/1-2.
10. Конопельський В.Я. Диференціація та індивідуалізація покарання: кримінальні та кримінально-виконавчі аспекти. 2013. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=Pupch_2013_1_50.
11. Кругліков Л.Л. Проблеми теорії кримінального права. URL: <https://www.twirpx.com/file/1048613/>.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про внесення змін та доповнень до Постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 11 «Про практику

призначення судами кримінального покарання» № 8 від 12.06.2009. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VS03142>.

13. Сердюк П.П. Диференціація кримінальної відповідальності: проблема вибору концепту. 2013. URL: <https://files.visnikkau.org/>.

14. Кримінальний кодекс Республіки Білорусь. URL: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=Hk9900275>.

15. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

16. Замість довічного – 25 років ув'язнення. URL: <http://ukrprison.org.ua/index.php?id=1443184500>.

17. Щодо проєкту Закону України «Про впорядкування кримінальних покарань за особливо тяжкі злочини» (про збільшення верхньої межі покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк). URL: <http://khpg.org/index.php?id>.

ГЛОБА М. М.,

здобувач кафедри кримінального права № 1
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.28/.29

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.5.21>

ЩОДО ВИЗНАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ІЗ ПОТЕРПІЛИМ ВИДОМ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті розглядається питання видів угод про примирення у кримінальному провадженні. Зазначається, що у зв'язку з прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу в Україні було запроваджено нові способи вирішення кримінально-правових конфліктів шляхом укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні. На думку законодавця, такі зміни мають сприяти подальшій гуманізації кримінального судочинства, забезпеченню швидкого та повного поновлення прав потерпілого та приведення вітчизняного кримінального процесуального законодавства у відповідність до європейських стандартів.

Встановлено, що залежно від виду кримінально-правових наслідків у кримінальному процесуальному законодавстві передбачено два різновиди угоди про примирення:

- 1) угода про примирення з призначенням покарання;
- 2) угода про примирення з призначенням покарання та звільненням від його відбування з випробуванням.

Зазначається, що аналіз кримінального та процесуального законодавства дозволяє віднести до різновидів угоди про примирення досягнення примирення із потерпілим, наслідком якого є звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 46 Кримінального кодексу України). У зв'язку з цим пропонується внести відповідні зміни до кримінального процесуального законодавства України, які дозволять забезпечити на практиці всебічний захист прав сторін кримінально-правового конфлікту у разі звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим, формалізувати письмову форму фіксації

